

Jan Janovský z Janovic (Jean Yanowicz vulgo le Besme)

V roce 1535 došlo po úmrtí Heřmana Janovského z Janovic k dělení janovického panství mezi jeho pět synů. Jako společný majetek zůstal statek Veselí, ostatní janovické zboží se rozdrobilo mezi syny Oldřicha, Viléma, Jiřího, Jana a Jindřicha.

Pro nás je důležitá osoba druhého nejstaršího z bratrů, tedy Viléma Janovského z Janovic. Dle tzv. dílčí cedule z roku 1539 získal Vilém (narozen dle Balbína roku 1489) následující díl původního janovického panství: třetinu hradu, poplužního dvora, městečka Janovice, janovický Hořejší mlýn, pět malých rybníků, půl tzv. Nového rybníka a několik lesů.

(obr. vpravo - pečeť pánů z Klenové a Janovic)

Z žoldnéře zbrojmistrem

Na rodinném majetku ale tento šlechtic rozhodně zůstat nechtěl. V roce 1543 prodal celý svůj zděděný díl Markétě z Kolína za 1000 kop českých grošů. Poté se odstěhoval z Čech a nový domov našel v dalekém Württembersku. Zde se již o několik let dříve dal do služeb velkého odpůrce Habsburků, místního knížete Oldřicha Württemberského. Podle dochovaných zpráv se v Janovicích objevil na podzim roku 1524 dr. Fuchssteiger, verbíř žoldnéřů Oldřicha z Württemberka, a získal pro svého pána nejen pana Viléma Janovského z Janovic, ale i mnohé další nespokojené svobodníky.

Pan Vilém Janovský z Janovic se postupně jako žoldnéř vypracoval do vysokých důstojnických hodností. Stal se velitelem pevnosti Hohenasperg. Získal renomé coby odborník přes dělostřelectvo a hodnost nejvyššího zbrojmistra. Několikrát se vyznamenal v tzv. šmalkalské válce (1545 - 1546) jako velitel dělostřelectva markraběte Karla von Baden-Durlach. Zároveň se stihl podruhé oženit a zplodit se svou novou chotí Annou von Sachsenheim pět dětí. Vilém Janovský z Janovic zemřel dne 1. května 1562 a je pochován v klášterním kostele sv. Jiří v Tübingenu v dnešním Badensko-Württembersku.

Jan protestantům nefandil

Jedním z pěti dětí, které měl Vilém Janovský z Janovic s Annou von Sachsenheim, byl syn Jan (používal i podoby jména Hans či Jean). Coby páže byl vyslán na vychování do rodiny vévody Françoise de Guise do Francie. Vypracoval se na pozici štolby. Rodina de Guise patřila ke katolické šlechtě a z mladíka Jana se pod jejich vlivem postupně stával nepřítel protestantů, v případě Francie hlavně kalvinistů. V roce 1571 se Jan Janovský z Janovic oženil s „krásnou a počestnou“ Anne Isabelle d'Arne, nemanželskou dcerou lotrinského kardinála Charlese de Guise, která patřila do družiny francouzské královny-matky Kateřiny Medicejské. Tím své osudy definitivně spojil s rodem vévodů de Guis a katolickou stranou ve Francii druhé poloviny 16. století.

Probodl ho píkou

V zemi to vřelo. Za slabého mladého krále Karla IX. fakticky vládla coby regentka jeho matka Kateřina Medicejská. Ta chtěla napětí mezi katolíky a protestanty (hugenoty) zmírnit sjednáním sňatku své dcery Markéty z Valois, katolíčky, a „nejurozenějším“ z hugenotů Jindřichem Navarrským. Termín svatby byl domluven na 18. srpna 1572, nakonec se však o několik dnů posunul. Do Paříže se na ni sjížděli zástupci obou znesvářených táborů. V čele protestantské šlechty vystupoval admirál Gaspard de Coligny. Jeho nejzapálenějším protivníkem na katolické straně byl vévoda Henri de Guise. Druhý jmenovaný, pravděpodobně z královna popudu, naplánoval vraždu nenáviděného admirála de Coligny. K prvnímu pokusu o jeho zabití došlo dne 22. srpna 1572. Střely z arkebuzy však de Colignyho nezabily. Jedna mu uštělila ukazováček na ruce a druhá se zaryla do holenní kosti. Zpráva o útoku na vedoucího představitele hugenotů se po Paříži rozkřikla a oba tábory se začaly skrytě chystat na boj.

Královna-matka Kateřina Medicejská dala pokyn vévodovi de Guise k zahájení masakru protestantů-hugenotů. V noci z 23. na 24. srpna 1572, tedy o svatební noci Jindřicha Navarrského a Markéty z Valois, vypukla v Paříži občanská válka. Nepředstavitelná krvavá řež věla do dějin jako „Bartolomějská noc“. Jednou z jejích prvních obětí se stal raněný vůdce hugenotů admirál Gaspard de Coligny. Krátce po půlnoci zabušila skupina najatých mužů v čele s Janem Janovským z Janovic, přezdívaným pro jeho původ v Čechách „Besme“ (zkomolením francouzského slova Bohesme – pocházejí z Čech) na dveře admirálova domu v ulici Béthisy. Sluhové se snažili násilníkům zabránit ve vniknutí do domu a zároveň admirála dlíciho v ložnici ve třetím patře varovat před hrozcím nebezpečím. Admirál Gaspar de Coligny se však o útek nepokusil. Zřejmě kvůli zraněné noze či z přesvědčení, že se mu nic nemůže stát, protože je významnou osobou. Skupina v čele s Janem Janovským z Janovic vtrhla do admirálovy ložnice a spatřila jej, jak sedí v noční košili a županu na posteli a modlí se. Dodnes se spekuluje o tom, zda měli útočníci admirála zajmout či rovnou zabít. Situace se nakonec ale vyvinula zcela jednoznačně. Podle tradované legendy měl „Besme“ přistoupit k sedícímu admirálovi s otázkou: „Nejsi ty admirál?“ Než stačil nebožák odpovědět, probodl jej Jan Janovský z Janovic svojí píkou. Smrtelně raněný admirál údajně jen stačil říct: „Kdyby to byl alespoň muž! On je to jen pacholek.“

Krutá smrt admirála

Do těla umírajícího admirála následně skupina Besmeho mužů zasadila ještě několik ran. Následně ho prohodila oknem na ulici. Podle pozdějších vzpomínek jednoho z útočníků von Winkelbacha, který de Colignyho proklál halapartnou, v době vyhození byl ještě admirál naživu. Dokonce se údajně marně snažil jednou rukou zachytit okenního rámu. Smrt vůdce hugenotů tak nakonec pravděpodobně nastala až pádem z výšky na dlažbu ulice. Na ulici čekal objednatel vraždy Henri de Guise. Ten si prý nechal donést pochodeň, aby si posvítil, zda muži zabili toho správného. Po zjištění, že ano, údajně kopl mrtvého admirála do obličeje a z místa činu odešel.

Besme se svými kumpány mrtvolu de Colignyho obrali o zlaté šperky, následně jeden z nich uřízl admirálovu hlavu a nesl ji do Louvru jako důkaz, že čin byl vykonán. Ostatní dosmýkali nebohého admirála k Seine. Cestou do mrtvolu neustále bodali. Na břehu řeky zohavené ostatky hugenotského předáka nechali a odešli. Údajně byly objeveny další skupinou katolíků. Mrtvolu přenesli její členové na Montfaucon k šibenici, která byla vyhrazena pro pachatele zločinů proti králi a státu. Zde pod ostatky de Colignyho za velkého veselí rozdělali oheň. Když odešli, dle tradované legendy pařížská lůza ohořelé tělo admirála de Colignyho okrájela a snědla.

Jan prchá z vězení

Jan Janovský z Janovic se hlásil o odměnu, kterou dostal, a zapojil se do vzniklé války mezi francouzskými hugenoty a katolíky. Při obléhání pevnosti La Rochelle byl raněn. Další z úkolů, kterým ho rod de Guise pověřil, bylo doručení dopisu králi Filipovi II. Španělskému. Tam měl zároveň dostat odměnu a zbytek věna své manželky. Na cestě zpátky byl roku 1575 zajat v kraji Guyenne, kde vládla hugenotská většina. Hrdě se hlásil ke svému činu a svým věznilům nabídl výkupné i své služby jako zkušeného bojovníka. Velitel stráží de Bertauville však jeho slova nevyslyšel a pro jistotu nechal vzácného vězně vrhnout do žaláře na hradě Boutteville.

O Besmeho najednou projevil zájem hned několik hugenotských měst či šlechticů. Například La Rochellští jej chtěli nechat rozčtvrtit. Další možností byla výměna Jana Janovského z Janovic za katolíky vězněného vůdce hugenotů Charlese de Puy z Montbrunu. Než se stihlo jednání zahájit, byl de Puy v Grenoblu popraven. Hugeni se rozhodli nenáviděného Besmeho popravit. Když to Jan Janovský z Janovic zjistil, podplatil strážu a pokusil se z hradu Boutteville uprchnout. Podplacené strážu mu daly koně, pistoli a meč. Uprchlík se snažil co nejrychleji ujet z hugenotského kraje. Pan de Bertauville se svými muži mu však byl v patách. Když byl pronásledovateli dostižen, pokusil se jejich velitele zastřelit, údajně se slovy: „Ani o krok dále, víš přece, že jsem zlý muž“, ale minul. Rozhodl se proto vzdát. De Bertauville však odvětil: „Nechci, abys vůbec byl!“. Následně ho jeden z pronásledujících vojáků probodl rapírem, údajně až po záštitu. Tak skončil muž, který se podílel na tzv. Bartolomějské noci. Svým činem se dostal dokonce do děl světové literatury. Je zmíněn ve Voltairově eposu Henriada či románu Alexandra Dumase Královna Margot.

AUTOR TEXTU: JAN JIRÁK